

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2002 vp

Hallituksen esitys laiksi saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä marraskuuta 2002 lähettänyt perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta (HE 234/2002 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Mirja Kurkinen, oikeusministeriö
- lakimiessihiteeri Heikki J. Hyvärinen ja vaalilautakunnan sihteeri Siiri Jomppanen, saamelaiskäräjät
- insinööri, sukututkija Niilo Tervo, Lapinkylien Yhteistyöjärjestö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi saamelaiskäräjistä annettua lakia. Tavoitteena on tämentää saamelaiskäräjien vaalien toimittamiseen liittyviä säännöksiä, yksinkertaistaa ja nopeuttaa vaalien muutoksenhakumenettelyä ja mahdollistaa saamelaisten kotiseutualueella

äänestys paitsi postin välityksellä myös laissa säädettävänä äänestyspäivänä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yleisiä näkökohtia. Uudistus on sisällöltään ja merkitykseltään ensi sijassa vaalitekkinen. Saamelaiskäräjistä annetun lain 1 §:n sanontaa ehdotetaan lisäksi muutettavaksi niin, että se vastaa perustuslain 17 §:n 3 momenttia ja 121 §:n 4 momenttia. Valiokunnalla ei ole huomauttamista tästä. Samalla on kuitenkin syytä muistuttaa, että saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon turvaaminen lailla "ei sellaisenaan muuta

niitä nykyisiä lainsäädäntöjärjestelyjä, joiden mukaan määräytyy, ketkä saavat harjoittaa... [saamelaiden perinteisiä] elinkeinoja perinteisillä saamelaisalueilla. Mahdolliset muutokset näissä suhteissa voidaan toteuttaa vain muuttamalla voimassa olevia lakeja" (PeVM 17/1994 vp, s. 1/II; ks. myös PeVM 1/1995 vp, s. 1/II). Valiokunta tähdentää vielä, että elinkeino-oikeudellisten muutosesitysten pitää pohjautua pätevään tutkimustietoon saamelaisuudesta sekä omistusoloista ja niiden kehittymisestä kyseisillä alueilla.

Äänioikeuskäräjien täsmennys. Saamelaiskäräjien vaalien valmistelussa on kaksi erillistä vaihetta: vaalien vaaliluettelon hakeutuminen ja sitä seuraava menettely. Vaaliluettelon laatii vaalilautakunta edellisten vaalien luettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta. Vaaliluettelon on pyynnöstä lisättävä siitä puuttuva saamelainen. Henkilö on myös omasta vaatimuksestaan poistettava luettelosta.

Pyyntö vaaliluettelon ottamisesta ja ilmoitus siitä poistamisesta tulee lakiehdotuksen 23 a §:n mukaisesti tehdä viimeistään vaalivuotta edeltävän joulukuun 31. päivänä. Määräajan avulla on pyritty varaamaan riittävästi aikaa vaaliluetteloa koskevaa muutoksenhakuvaihetta varten. Hyväksyttävänä tavoitteena on, että henkilön äänioikeus olisi ratkaistu lainvoimaisesti ennen vaalien ehdokasasettelua.

Seuraavat saamelaiskäräjien vaalit toimitetaan vuonna 2003 syyskuun ensimmäisen täyden viikon maanantaista alkavan neljän viikon aikana. Näiden vaalien valmistelut on jo aloitettu voimassa olevan lain mukaisesti. Lakiehdotuksen 21 §:ään sisältyy se äänioikeutta koskeva muutos, että viimeistään vaalitoimituksen viimeisenä päivänä 18 vuotta täyttävät saamelaiset ovat äänioikeutettuja. Muutos vastaa yleistä vaalilainsäädäntöä. Nykyisen lain mukaan äänioikeus on niillä, jotka ovat täyttäneet 18 vuotta ennen vaalivuoden alkua.

Hallituksen esityksen myöhäisen antamisajankohdan takia on valiokunnan mielestä selvää, ettei tätä äänioikeuden muutosta ole mahdollista soveltaa vielä ensi vuoden vaaleissa.

Lain mukainen uusi sääntö ehdosi nimittäin olla noudatettavana kesken vaaliluettelon hakeutumisvaiheen vain noin kuukauden ajan siinäkin tapauksessa, että laki saatettaisiin pikaisesti voimaan. Tästä syystä valiokunta on lisännyt lakiehdotuksen voimaantulosäännökseen uuden 2 momentin lakiehdotuksen 21 §:ään kohdistuvasta siirtymäsäännöksestä. Sen mukaan 21 §:ää ei sovelleta vielä ensimmäisissä lain voimaantulon jälkeen toimitettavissa saamelaiskäräjien vaaleissa. — Laki voidaan näin ollen säätää tulevaksi voimaan vuoden 2003 alusta.

Lakiehdotuksen 31 §. Pykälän 1 momentin sanamuodosta saa sen käsityksen, että postin välityksellä äänioikeutetuille lähetetyt vaaliasiakirjat voisi henkilökohtaisesti jättää vaalilautakunnalle vielä vaalipäivänä, jos vaalipäivän äänestys järjestetään. Tarkoitus kuitenkin on, että tämä mahdollisuus päättyy vaalipäivän äänestystä edeltävänä perjantaina. Valiokunta on tämentänyt momentin sanontaa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 31 § ja voimaantulosäännös muutettuna seuraavasti:

31 §

Äänestäminen palauttamalla vaaliasiakirjat vaalilautakunnan toimistoon

Äänioikeutettu voi palauttaa 30 §:ssä tarkoitettuja vaaliasiakirjat henkilökohtaisesti myös vaalilautakunnan toimistoon tai muihin toimipisteisiin vaalien kolmannen täyden viikon maanantain ja neljännen täyden viikon perjantain välisenä aikana. Äänestäminen on suoritettu, kun äänioikeutettu on saanut kuitenkin vaaliasiakirjojen jättämisestä.

(2 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten HE)

Lain 21 §:ää ei sovelleta ensimmäisissä lain voimaantulon jälkeen toimitettavissa saamelaiskäräjien vaaleissa. (Uusi)

(3 mom. kuten HE:n 2 mom.)

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Paula Kokkonen /kok	Heli Paasio /sd
jäs.	Gunnar Jansson /r	Osmo Puhakka /kesk
	Jouko Jääskeläinen /kd	Pekka Ravi /kok
	Saara Karhu /sd	Markku Rossi /kesk
	Marjukka Karttunen /kok	Ilkka Taipale /sd
	Johannes Leppänen /kesk	vjäs. Veijo Puhjo /vas.
	Pekka Nousiainen /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jarmo Vuorinen.